

WARSAWA
Michael Winiarski

Den vintern var det som kallast 36 minusgrader – och 22 minus inomhus i Ann Frösséns inackorderingsrum. Vattenrören sprack och det var inte lätt. När hon stannade hemma för att hon blivit förkyld fick hon veta att det var lika bra att hon funderade på om hon skulle fortsätta på skolan.

Mycket var annorlunda: ransoneringskuponger för toapapper och kött, som hon gav bort till den familj hon bodde hos, och varje kväll visades sovjetiska svart-vita krigsfilmer på teve.

Det som fick henne att stå ut var all kärlek och omtänksamhet, säger hon efteråt. Och den fantastiskt höga nivån på Konstakademien. Hon har alltid betonat modelltecknandets betydelse som grund för sitt konstnärskap.

Det här var i Polen för snart tjugo år sedan, under hennes konststudier i Warszawa. Det var en mörk tid; de kommunistiska generalernas krigstillstånd rådde ännu. Att vintern 1986-1987 var den kallaste på länge bidrog kanske till att ingen kunde ana hur nära den polska demokratiska våren egentligen var.

Tidigare samma år hade en notis i Dagens Nyheter meddelat: "Till Polen reser nästa år Ann Frössén för att studera vid Konstakademien i Warszawa. Hon har fått ett ettårsstipendium av Svenska Institutet. Warszawa vill hon till främst därför att skolan där ger utbildning i klassiska gamla tekniker, att lära sig måla som de gamla mästarna, som till exempel Rembrandt."

Hon visste knappt vad Polen var för någonting och började läsa polska på ett studieförbund för att förbereda sig på sin tid i Warszawa. Men hon kunde inte ana vad som väntade: kyla och matbrist. Ingenting fanns att köpa och äta. Trots att skolan ligger på huvudgatan Krakowskie Przedmiescie fanns det bara kaféer att gå på. "Hett vatten fanns ju, så man kunde få te. När jag gick och handlade fick jag köpa det som kanske fanns i butiken, efter att ha stått flera timmar i kö", minns Ann Frössén.

Varubristen drabbade också det konstnärliga. Det var ont om papper, vitt papper, men hon fann snart att bra lumpapper fanns i butiker där de hade något att sälja. De slog in varorna i det. Oljefärg kunde man ibland handla i andra städer.

När ryktet gick om att det fanns gul färg i en stad delade fyra-fem elever på en bil och for dit. "På Konstakademien rev de sina egna färger, som bara eleverna fick köpa, det var fantastiskt bra kvalitet på de färgerna." Första gången hon klev in på skolan, gick i trappan upp till sin målarsal, lade hon märke till att allt hade en brunsvart patina över sig, och hon undrade vad det var. Svaret var: koldamm efter att de tecknat med kol i årtionden. Det var måleri på förmiddagen och teckning efter modell varje eftermiddag.

Hon hade anlänt med Cézanne som förebild, men efter flera veckor sa hennes professor, på engelska: "You are not Cézanne." Hon fick många infallsvinklar om vad som kunde utgöra ett konstnärskap.

Modellerna var pensionerade kvinnliga och manliga prostituerade som var glada över att få en inkomst. En annan värld, allt var annorlunda och oväntat.

Det var en stor kontrast till arbetet att gå till Hotel Europejski och äta de gudomliga stekta äggen eller dricka päronlikör på Kawiarnia Telimena.

Sitta på kafé Telimena, dricka kaffe om det fanns, och skriva blev en av hennes favoritsysselsättningar.

Hon visar sin dagbok, och i en anteckning från november 1986 kan man läsa: "Jag förstår bättre polsk konst, jag förstår det språk de använder, att det är starkt och som uthugget ur sten, en styrka med genomarbetat hantverk." Och understruket: "Att arbeta är viktigt." På planet hem hade Ann Frössén med sig 110 teckningar och målningar. I februari 1987 noterade hon i dagboken: "Warszawa var omtumlande, men jag har aldrig känt mig så lycklig."

"Hit går jag varje dag, det är som en fristad för mig", säger hon.

I den luftiga ateljén på Luntmakargatan i Stockholm, är det första jag lägger märke till en diskret liten skylt: "Frössén är på fri fot." Men det som mest faller i ögonen är de väldiga målningarna med forsande vatten. Den största av dem skapar vågor som gör mig lätt vimmelkantig; plötsligt är jag tillbaka till en av barndomens gungande båtfärder över Östersjön.

Inte så långsökt med tanke på vad Ann Frössén bland annat har ägnat sig åt det senaste årtiondet. Känslan och kunskapen ledde henne att ställa ut sin konst i länderna kring det baltiska havet.

MICHAEL WINIARSKI